

KOBİ'LERE SAĞLANAN FİNANSAL DESTEKLERDE KOSGEB'İN ROLÜ VE DİYARBAKIR UYGULAMASI

Role of Smes Development Organizaon On Financial Supports
Provided to Smes And Diyarbakır Application

Doç. Dr. Abdulkadir BİLEN*

Hasan SOLMAZ**

Özet

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler, ülkemiz ekonomisinde son derece önemli bir yere sahiptir. KOBİ'ler; sayısal çoğunluk, istihdam hacmi, üretim değeri, gelişmeye olan katkıları, gelir dağılımının tabana yayılması bakımından serbest rekabete dayalı piyasa ekonomisinin ve toplumsal istikrarın temel unsurlarıdır. Ülkemizde KOBİ'lere yönelik olarak çeşitli kurumlar tarafından farklı alanlarda birçok finansal destek verilmektedir. Bu çalışmamızda; ulusal KOBİ politikası oluşturan bu kurumlardan KOSGEB tarafından KOBİ'lerin geliştirilmesi ve desteklenmesi sürecinde uyguladığı roller incelenmiştir.

Elde edilen verilerin analizi sonucunda; KOSGEB tarafından KOBİ'lere sağlanan destek türlerinde ve miktarlarında önemli derecede artışlar meydana geldiği, KOBİ'lerin KOSGEB destekleri hakkındaki bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu ve KOSGEB'in KOBİ'lerin finansal yapısı, istihdam sayıları ve girişimcilik faaliyetleri üzerinde önemli etkileri olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, Finansman, Destekler, KOSGEB, Diyarbakır

Abstract

Small and Medium Enterprises which known as SME's have an extremely important position in our country's economy. SME's are essential elements of market economy based on free competition and social stability in terms of numerical majority, the volume of employment, production value, their contribution to development and the diffusion of the income distribution. A lot of financial support programs are provided for SME's in many different areas by various institutions in our country. In this study, the role of SME Development Organization-one of the institutions that constitute national SME's policies- in process of improving and developing SME's has been examined.

With the analysis of the achieved data, significant increases occurred in the types and amount of supports provided to SME's by the SME Development

* Dicle Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü abilen@dicle.edu.tr

** KOSGEB Uzmanı

Organization, inadequacy level of knowledge of SME's about supports programs and significant impact of SME Development Organization's support programs on SME's were discovered.

Key Words: *SME, Financing, Supports, SME Development Organization, Diyarbakır*

Giriş

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin genel ekonomik düzen içerisindeki önemi her geçen gün artmakta ve bu işletmelerin istihdam, ticaret, üretim, ihracat, katma değer ve yatırım içindeki payları, her geçen gün daha da önemli büyüklüklere ulaşmaktadır. KOBİ'ler Türkiye ekonomisinde, ekonomik katkı ve istihdam sağlama konularında önemli ekonomik rol oynamaktadır. Araştırmalara göre, toplam işletmeler içindeki payı %99,9 olan KOBİ'ler; ülke toplam ihracatının %55'ini, istihdamın %78'ni ve sağlanan katma değerini %55'ini gerçekleştirmektedir Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin; sadece ekonomide değil, sosyal alanda da önemli rolleri vardır. KOBİ'ler; ülke içerisinde geniş bir alana yayıldıkları için bölgesel gelişmişlik farklarını gidermede, gelir dağılımını yaymada, istihdam olanağı meydana getirip bunu sürdürmede ve demokratik hayatı canlı tutmada önemli bir güç konumundadırlar.

KOBİ'lerin, yapılarının küçük olması, bankacılık ve kredilendirme uygulamalarından etkin bir biçimde yararlanamamaları, son teknoloji altyapılarının yetersiz ve öz sermaye miktarlarının düşük olması sebebiyle rekabet güçleri olumsuz yönde etkilenmektedir.

Çalışmamızın amacı, KOBİ'leri desteklemek ve yönlendirmek amacıyla kurulan KOSGEB'in destek mekanizmasını incelemek, KOBİ'lerin finansal yapılarına yaptığı olumlu etkileri tespit etmek ve bu etkilerin artmasına yönelik öneriler sunmaktır. Bu sayede KOSGEB'in proje ve programlarının gelişimine katkı sağlanması mümkün olacaktır. Çalışmanın birinci bölümde; KOBİ tanımı ile KOBİ'lerin ekonomimizdeki yeri ve önemi incelenmiştir. İkinci bölümde KOSGEB'in yapısı ve destek mekanizmasına yer verilmiş, üçüncü bölümde KOSGEB desteklerinin Diyarbakır'daki KOBİ'ler üzerindeki etkilerini görmek amacıyla yapılan araştırma sonuçları gösterilmiştir. Son bölümde yapılan analiz ve değerlendirmelerden yola çıkarak bulgulara yer verilmiş ve ilgili taraflara öneriler geliştirilmiştir.

KOBİ Tanımı ve Özellikleri

KOBİ'ler, tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye ekonomisinin de dinamik ve sürükleyici unsurlarından biri olup, ülkemizin sosyo-ekonomik gelişmesi açısından çok büyük öneme sahiptirler. KOBİ'ler; az sermaye kullanımı yanında daha çok el emeği ile faaliyette bulunan, çabuk karar verme yeteneğine sahip, düşük düzeyde yönetim giderleri ile çalışan ve ucuz üretim gerçekleştiren iktisadi teşebbüslerdir (Türköz, 2008: ii). KOBİ kavramı hemen hemen tüm ülkelerde kullanılan bir kavramdır. Kavramın ifade ettiği büyüklük; ekonomiye,

sanayileşme düzeyine, pazarın büyüklüğüne ve sektöre bağlı olarak ülkeler arasında farklılıklar göstermektedir. KOBİ'ler tanımlanırken onları büyük işletmelerden ayırt edici özelliklerin vurgulanması görüşü genelde ağırlık kazanmaktadır. Bu bağlamda ayrıca küçük işletme ve orta boy işletme ayırımına da gidilmektedir (Özgener, 2003).

Ekonominin, sosyo-ekonomik yapısı çerçevesinde endüstrileşmesinin, sağlıklı kentleşmenin, optimum dağılım ve ticaret uygulamalarının sürükleyici faktörü ve vazgeçilmez ögesi olan, istihdam yaratmadaki rolü, bölgesel ve yerel kalkınmaya katkıları, ekonomideki öneminin tüm dünya ekonomileri tarafından kabul edildiği KOBİ'leri tanımlayan ve üzerinde fikir birliğine varılmış ortak bir evrensel ölçüt bulunmamaktadır. Gerçekte KOBİ'leri belli bir çerçeve koymak oldukça zordur. KOBİ kavramı ülkeden ülkeye, kuruluştan kuruluşa göre değişebilmektedir. Ülkeler, KOBİ'lerin ekonomiye olan katkılarını artırmak için çeşitli politika ve programları uygulamaya koymakta ve politika ve programların hedef kitlesini belirleyebilmek amacıyla da kendi KOBİ tanımlarını oluşturmaktadırlar (Alpugan, 1994:3-6).

Ülkemizde, Bakanlar Kurulu'nun belirlediği, çalışan sayısı bakımından AB ile uyumlu bir KOBİ tanımı yapılmıştır. Ancak, ülkemizde işletmelerin ciro ve sermaye yapılarının küçük olması nedeniyle bu ölçütler bakımından AB KOBİ tanımında kabul edilen değerlerin altında bir değer belirlenmiştir. AB'ye uyum çerçevesinde çıkarılan söz konusu yönetmeliğe göre ülkemizde faaliyet gösteren işletmelerinin yaklaşık yüzde 99'u KOBİ niteliğindedir.

Tablo 1: Yönetmeliğe Göre KOBİ'lerin Sınıflandırılması

Kategori	Çalışan Sayısı	Yıllık Net Satış	Veya	Yıllık Bilanço
Mikro	<10	≤ ₺1 milyon		≤ ₺1 milyon
Küçük	<50	≤ ₺8 milyon		≤ ₺8 milyon
Orta	<250	≤ ₺40 milyon		≤ ₺40 milyon

Kaynak: KOBİ'lerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik, 2012.

Tablo 1'de görülen “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri Ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik'e” göre; yıllık iki yüz elli (250) kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı veya mali bilançosundan herhangi biri kırk milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler KOBİ olarak tanımlanmıştır.

KOBİ'lerin Ekonomideki Yeri ve Önemi

Ülkemizde KOBİ'ler, ekonomik, sosyal ve politik önemlerini her zaman korumuşlar ve ülkemizdeki politika ve stratejilerinin belirlenmesinde önemli bir yere sahip olmuşlardır. Bugün tüm ülkeler, KOBİ'lerin öneminin ve bunların ekonomik büyüme, sosyal birleşme, istihdam, bölgesel ve yerel kalkınmaya sağladığı katkıların farkındadırlar (Çatal, 2007). Günümüzde Türkiye ekonomisinin temelini oluşturan KOBİ'lerin önemi ülkemizde son yıllarda anlaşılmaya başlanmıştır. Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler

yalnızca büyük işletmelerin ürettiği aynı mal ve hizmetleri üretip onları rekabetçi ortama çekerek ekonomik canlılık kazandıran birimler değil, aynı zamanda büyük işletmelerin kullandıkları mamul ve yarı mamul girdileri üreterek onların gelişimini de tamamlarlar. Diğer bir deyişle, bir yandan kendi başlarına büyüklerle rekabet içinde nihai ürün ve hizmet üretmek suretiyle ekonomik kalkınmaya katkıda bulunurken; diğer yandan da büyük işletmeleri tamamlayarak veya destekleyerek birlikte katkıda bulunurlar. Böylece ekonomilerde bir yan sanayi oluşturarak büyük işletmelerle ortak bir yaşam kurarlar.

Türkiye'deki işletmelerin ölçeksel dağılımında büyük oranda mikro ölçek seviyesinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin ekonomik kalkınmada üstlendikleri roller genel olarak şu şekilde sıralanabilir;

- ✦ İşletmelerin birbirleriyle bağımlı çalışmalarını sağlayarak ve rekabet yaratarak ekonomiye dinamizm kazandırır.
- ✦ Yeni iş imkânları sağlar ve istihdam yaratır.
- ✦ Esneklikleri sayesinde yeniliklerin teşvikini sağlar.
- ✦ Bölgesel kalkınmayı güçlendirerek dengeli kalkınmayı sağlar.
- ✦ Rekabeti korur ve artırır.
- ✦ Sermaye birikimlerine katkı sağlar.
- ✦ Orta sınıfın korunması sebebiyle sosyal içermeyi sağlar.

KOBİ'ler, Türkiye ekonomisi açısından özellikle istihdamın artırılması, günün ihtiyaçları ve tüketici talepleri doğrultusunda değişimin ve gelişimin sağlanması konularında "kilit" rol oynamaktadırlar (Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu-TESK, 1998).

Tablo 2: KOBİ'lerin ekonomideki payının yıllar içerisindeki seyri (2003-2008)

Oran/Yıllar (%)	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Toplam İstihdam İçindeki Payı	75.7	79.2	80.6	79.4	78.5	78.0
Toplam Katma Değer İçindeki Payı	60.9	56.6	58.5	57.3	56.2	55.2
Toplam Satışlar İçindeki Payı	67.3	69.3	69.4	67.4	67.2	65.5
Toplam Yatırım İçindeki Payı	61.3	57.6	62.0	44.6	44.6	50.0

Kaynak: TÜİK Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri, 2009.

Tablo 3'te yer alan rakamlar, KOBİ'lerin Türkiye ekonomisindeki önemli rolünü açıkça göstermektedir.

KOSGEB'in Yapısı ve Destek Programları

Ülkenin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin payını ve etkinliğini artırmak, rekabet güçlerini

ve düzeylerini yükseltmek, sanayide entegrasyonu ekonomik gelişmelere uygun biçimde gerçekleştirmek amacıyla, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı kurulmuştur. Kuruluşun kısa adı KOSGEB'dir. KOSGEB, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın ilgili bir Kamu Kuruluşu olup, tüzel kişiliğe haiz ve bütün işlemlerinde özel hukuk hükümlerine tabidir. 2013 yılsonu itibari ile 81 ildeki taşra teşkilatını tamamlamıştır. KOSGEB'in KOBİ'lere sağlamış olduğu destek programları aşağıda belirtilmiştir.

- KOBİ Proje Destek Programı
- Tematik Proje Destek Programı
- İşbirliği Güçbirliği Destek Programı
- AR-GE, İnovasyon ve Endüstriyel Uygulama Destek Programı
- Genel Destek Programı
- Girişimcilik Destek Programı
- Gelişen İşletmeler Piyasası KOBİ Destek Programı
- Kredi Faiz Desteği
- KOSGEB Laboratuvar Hizmetleri

KOBİ'lerin, ekonomik ve sosyal gelişime ilişkin ulusal makro stratejilerin işaret ettiği öncelikler doğrultusunda proje esaslı desteklerden yararlandırılması planlanmaktadır. Proje esaslı destekler, belirli amaç ve hedefler doğrultusunda yürütülecek faaliyet adımlarını ve başarı ölçütlerini tanımlayabilen rekabetçi ve büyüme potansiyeline sahip KOBİ'lere daha nitelikli desteklere erişme imkânı sunacaktır. Bu strateji KOBİ'leri projeye dayalı gelişim planları yapmaya ve buna göre yönetim/organizasyon yapıları oluşturmaya yönlendirecek, KOBİ'lerde proje kültürünün gelişimine katkı sağlayacak ve uzun vadede dış kaynaklı proje destek programlarından KOBİ'lerimizin aldığı payı arttıracaktır.

Araştırma Yöntemi

Diyarbakır ilinde çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren işletmeler üzerinde yapılan araştırma, analiz ve sonuçları aşağıdaki başlıklarda detaylı belirtilmiştir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada Diyarbakır'da faaliyet gösteren KOBİ'lerin sahip oldukları özelliklere göre finansal yapılarını nasıl şekillendirdikleri ve KOSGEB'in bu süreçteki ilişkisinin tespit edilmesi araştırılmıştır. Daha önce belirtildiği gibi KOBİ'ler; özellikle piyasa ekonomisine kolay uyum sağlamaları, ferdi tasarrufları teşvik etmeleri, yenilikleri teşvik etmeleri, kalkınmanın tüm bölgelere dengeli yayılmasında rol oynamaları, ucuz üretim yapmaları, gelir dağılımındaki dengesizliği azaltmaları, endüstriyel esneklik sağlamaları, rekabeti teşvik etmeleri, üretimi ve sanayileşmeyi yaygınlaştırmaları, istihdam yaratmaları ve işsizliği önlemeleri, büyük sanayi işletmelerini destekleyici ve tamamlayıcı niteliğe sahip olmaları vb. yönleriyle sanayileşmede ve ekonomik kalkınmadaki etkin ve etkili rol oynamaları nedeniyle ülke ekonomileri için vazgeçilemez unsurlardır. Belirtilen sebepler

KOBİ'lerin varlığını çok önemli kıldığından araştırma sonuçları ile strateji belirleyiciler ve uygulayıcılara yol gösterecek önerilerin yapılması amaçlanmıştır. Bu bilgiler ışığında, KOBİ'lerin finans yönetimlerinde uygulayacakları çözümlere katkı sağlanması ve KOSGEB'in rolünün artırılması hedeflenmiştir.

Araştırmanın Kapsamı

Yapılan çalışmada, ana kütle Diyarbakır'da faaliyet gösteren KOBİ niteliğindeki işletmeler olmuştur. Bu işletmelerden 200 adet örneklem üzerinde anket uygulanmıştır. Örneklem seçilirken işletmelerin kamu desteklerinden faydalanıp faydalanmamış olmaları, KOSGEB veri tabanına kayıtlı olup olmadıkları veya destekler hakkında bilgi sahibi olup olmadıklarına durumlarına bakılmaksızın uygulama yapılmıştır. Anketler; KOSGEB, DTSO, Karacadağ Kalkınma Ajansı ve DESOB gibi kurumlara kayıtlı işletmeler üzerinde uygulanarak örneklemin farklı özelliklere sahip olması sağlanmıştır. Anket uygulaması sırasında işletme yöneticilerinin, işletmenin mevcut durumu ve faaliyetleri hakkında doğru bilgiler verdiği varsayılmıştır.

Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi

Çalışma ilgili bilgileri derlemek amacıyla veri toplama aracı olarak kantitatif araştırma yöntemlerinden anket hazırlanmıştır. Anket hazırlanırken, sorular mümkün olduğunca kısa tutulmuş ve uzun cevaplar gerektiren sorulardan kaçınılmıştır. Anketin girişinde amacı, çalışmanın gizlilik taahhüdü, bilimsel bir nitelik taşıdığına ilişkin kısa bir giriş metni ve bu metnin altına da sorumlu kişilerin bilgileri eklenmiştir. Eklenen bilgilerin amacı, anketin şeffaf olduğunu göstererek verilecek cevapların güvenilirliğini artırmaktır.

Anket; genel işletme bilgileri, kamu destekleri ve KOSGEB desteklerine yönelik sorular şeklinde 3 kısım olarak bölümlendirilmiş olup toplam 47 sorudan oluşmaktadır. Söz konusu veri toplama çalışması Ocak – Mart 2014 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Bu çalışmamızda anketin birinci ve üçüncü bölümlerine ait sorular değerlendirilmiştir.

Verilerin Analizi, Bulgular ve Değerlendirmeler

Çalışmamızın ilk aşamasında KOBİ'lerin kendilerini kısaca tanıtmaları istenerek genel işletme durumları sorulmuştur. Araştırma kapsamında firmaların cevap doldurduğu anketlerden elde edilen veriler değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

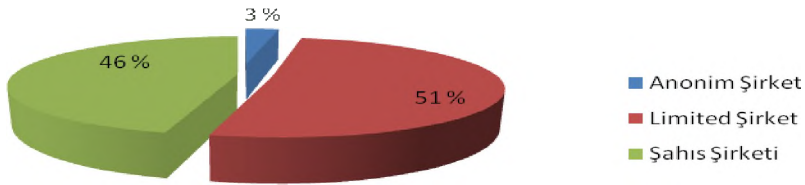
Tablo 3: İşletme Sahibi veya Yöneticilerinin Cinsiyeti

Cinsiyet	Frekans (N)	Yüzde (%)	Kümülatif Oran (%)
Erkek	164	82	82
Kadın	36	18	100
Toplam	200	100	

Tablo 3'te görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan işletmelerden, işletmeyi yöneten kişinin %82'sinin Erkek ve %18'inin Kadın olduğu

görülmüyor. Verilerde görüldüğü üzere, KOBİ ölçeğindeki işletmelerde kadın yöneticilerin işletme yönetiminde çok yer almadığı ve erkek egemen bir yönetim yapısının olduğu söylenebilir. Özdaş (2009) tarafından Diyarbakır'daki işletmeler üzerinde yapılan çalışmada firmayı yöneten kişinin %95 gibi çok yüksek bir oranda Erkek, sadece %5'inin Kadın olduğu görülmüyor. Son yıllarda başta Avrupa Birliği programları olmak üzere, kadın istihdamı, mikro kredi ve kadın girişimi için yapılan çalışmaların olumlu etkileri sonucunda işyeri sahipleri/yöneticileri içerisinde kadınların oranının artmış olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, KOSGEB gibi bazı kurumların destek oranlarında kadınlara sağlanan pozitif ayrımcılık sayesinde de bu oranın artmış olduğunun altı çizilmelidir.

Şekil 1: İşletmenizin Hukuki Statülerine göre Dağılımı

Araştırma kapsamında faaliyet gösteren KOBİ'lerin hukuki Statülerine ilişkin bilgiler Şekil 1'de gösterilmektedir. Buna göre %51'lik oran ile ilk sırayı Limited şirket statüsünde faaliyet gösteren işletmeler almaktadır. Şahıs şirketleri çok yakın bir oran ile ikinci sırada ve Anonim şirketleri %3 ile son sırada yer almaktadır.

Tablo 4: İşletmedeki Personel Sayısı

Personel Sayısı	Frekans (N)	Yüzde (%)	Kümülatif Oran (%)
1-9 Kişi	107	53,50	53,50
10-49 Kişi	84	42,00	95,50
50-249 Kişi	8	4,00	99,50
250 ve üzeri	1	0,50	100,00
Toplam	200	100	

Araştırma kapsamında incelenen işletmeler, KOBİ yönetmeliği temel alınarak çalışan sayılarına göre gruplandırılmıştır. Buna göre mikro işletmeler (1-9 kişi), küçük işletmeler (10-49), orta ölçekli işletmeler (50-249) ve 250 üstü çalışanı olan işletmeler büyük işletme olarak 4 farklı şekilde gruplandırılmıştır. Çalışmamızda yer alan işletmelerden Yıl içi ortalama çalışan sayılarının belirtilmesi istenmiştir. Tablo 4'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan işletmelerin %53,5'i 1-9 kişi arasında personel istihdam edip mikro işletme ölçeğinde, %42'si 10-49 kişi arasında personel istihdam edip küçük işletme ölçeğinde, %4'ü 50-249 kişi arasında personel istihdam edip orta işletme ölçeğinde ve 1 işletme 250 çalışanın üzerinde istihdam sağlayıp KOBİ

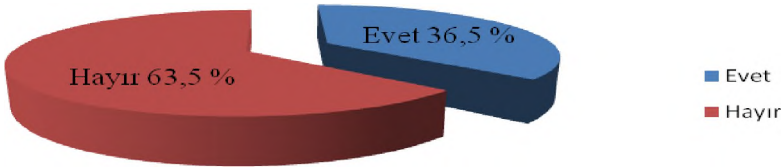
ölçeğinden çıkmıştır.

Tablo 5: İşletmelerin Faaliyet Alanı

Faaliyet Alanı	Frekans (N)	Yüzde (%)	Kümülatif Oran (%)
Gıda	36	18,00	18,00
Tekstil	18	9,00	27,00
İnşaat	57	28,50	55,50
Mobilya ve Ahşap Sanayi	24	12,00	67,50
Otomotiv	6	3,00	70,50
Hizmet	13	6,50	77,00
Kağıt Ürünleri	3	1,50	78,50
Kimyasal-Plastik	6	3,00	81,50
Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi	4	2,00	83,50
İmalat	24	12,00	95,50
Diğer	9	4,50	100,00
Toplam	200	100,00	

Tablo 5'te görüldüğü üzere araştırmamıza katılan işletmelerin %28,5'i İnşaat, %18'i Gıda, %12'si İmalat ve %12'si Mobilya ve Ahşap Ürünleri sektörlerinde faaliyet göstermektedir. Temel (2013) çalışması ile paralellik gösteren işletmelerin faaliyet alanlarında; İnşaat, Gıda, Mobilya ve İmalat sektörlerinin bölgede yaklaşık olarak %60'lık bir oranı oluşturduklarını ve en yaygın sektörler olduklarını göstermektedir.

Anketin 3. ve son bölümünde Diyarbakır'da faaliyet gösteren KOBİ ölçeğindeki işletmelerin KOSGEB desteklerinden hangi oranlarda faydalandıkları, faydalanmayan işletmelerin nedenlerinin belirlenmesi, desteklerin işletmelerin yapısı üzerindeki etkileri ve çıktıları araştırılmaya çalışılmıştır.

Şekil 2: KOSGEB Desteklerinden Faydalanma Durumuna Göre Dağılım

Şekil 2'de görüldüğü gibi araştırmamızda %36,5'lik oran ile işletmelerin 73 tanesi KOSGEB desteklerinden daha önce faydalandığını belirtmiş, %63,5 oran ile 127 tanesi daha önce KOSGEB'ten destek almadığını belirtmiştir. Araştırma kapsamında görüşülen işletmelerin 3'te 1'inden fazla oranda KOSGEB desteklerinden faydalanmış olduğu görülmektedir. KOSGEB

Diyarbakır HMM'nin son 5 yılda sağlamış olduğu kredi programlarından yaklaşık 3000 işletmenin faydalanmış olmasının bu oranın yükselmesine ciddi katkıları olmuştur. Diyarbakır'daki işletmelerin sağlanan bu kredi programları ile KOSGEB'in sadece kredi sağlayan bir kurum olarak düşünülmesine sebep olduğu gözlemlenmiştir. Kredi programlarına ek olarak sağlanan KOBİ proje destekleri ve her geçen gün artan girişimcilik desteği sayıları ile birlikte destek alan firma sayısı artmış, KOSGEB'in Diyarbakır'daki KOBİ'ler için önemli bir destek kurumu haline dönüşmesi sağlanmıştır.

Tablo 6: KOSGEB Desteklerinden Faydalan(a)mama Sebepleri

KOSGEB Desteklerinden Faydalan(a)mama Sebepleri	Frekans (N)	Yüzde (%)	Kümülatif Oran (%)
Nitelikli personel/girişimci eksikliği	30	23,62	23,62
Desteğin ihtiyaç miktarını karşılayamaması	16	12,60	36,22
Yetersiz tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri	23	18,11	54,33
Bürokrasi ve Mevzuat Engeli	28	22,05	76,38
Destek bütçesinin kısıtlı olması	12	9,45	85,83
Diğer	18	14,17	100,00
Toplam	127	100	

Tablo 6'da görüldüğü gibi işletmelerin; %23,62'si nitelikli personel/girişimci eksikliğini, %12,6'sı desteğin ihtiyaç miktarını karşılayamamasını, %18,11'i yetersiz tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerini, %22,05'i bürokrasi ve mevzuat engellerini, %9,45'i destek bütçelerinin kısıtlı olmasını ve %14,17'lik kesim ise diğer sebepleri gerekçe göstererek KOSGEB desteklerinden neden faydalan(a)madıklarını belirtmişlerdir.

İşletmelerin KOSGEB desteklerinden faydalanamama gerekçelerinin temel sebebi nitelikli insan kaynağı eksikliği olduğu belirtilmiştir. KOBİ'lerin bu alanda bir ihtiyaç içerisinde oldukları aşikârdır. İkinci sebep olarak bürokratik ve mevzuat engelleri sonucu alınmıştır. Destek mekanizmalarını işleten kamu kurumlarının uymak zorunda oldukları yasa, yönetmenlik ve uygulama esasları bulunmaktadır. Bu durumda firmaların gerekli bilgi/belgeleri temin etmeleri gerekmektedir. Ayrıca, mevzuat engeli içerisinde bütün bilgi/belgeleri sağlayabilmesine karşın desteklerden faydalanmak için gerekli şartları taşımayan işletmeler de dâhildir. Üçüncü sırada yer alan yetersiz ve tanıtım faaliyetlerinde işletmelerin destek programlarından bihaber oldukları görülmüştür. KOSGEB ve diğer kamu kurumlarının bu alanda tanıtım faaliyetlerini artırmaları ve daha geniş bir kitleye ulaşmaları önerilmektedir.

Diğer seçeneğini belirten işletmelerin gerekçeleri incelendiğinde, firmaların büyük bir kısmının daha önce herhangi bir girişimde bulunmamış veya KOSGEB'in destekleyeceği bir yatırım yapmamış olmaları sebebiyle başvuruda bulunmadıkları görülmüştür.

KOSGEB destek programlarından faydalanan işletmelerden alınan geribildirimler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 7: İşletmelerin KOSGEB Destekleri ve Etkileri Hakkındaki Görüşleri

	Katılıyor	Kısmen Katılıyor	Kararsız	Kısmen Katılmıyor	Katılmıyor	Ortalama
	Frekans/Oran	Frekans/Oran	Frekans/Oran	Frekans/Oran	Frekans/Oran	
1 KOSGEB destekleri hakkında işletmemizin bilgi düzeyi yeterlidir.	15 20,5%	7 9,6%	11 15,1%	13 17,8%	27 37,0%	3,41
2 KOSGEB desteklerinin işletmemizin finansal yapısına önemli katkısı olmuştur.	32 43,8%	24 32,9%	3 4,1%	6 8,2%	8 11,0%	2,10
3 KOSGEB destekleri rekabet gücümüzün artmasına katkı sağlamıştır.	46 63,0%	13 17,8%	7 9,6%	3 4,1%	4 5,5%	1,71
4 KOSGEB desteklerinin kısa dönem ödemelerimizin yapılmasında önemli katkısı olmuştur.	34 46,6%	16 21,9%	8 11,0%	6 8,2%	9 12,3%	2,18
5 KOSGEB destekleri ile düşük maliyetli finansman ihtiyacımız karşılanmıştır.	35 47,9%	24 32,9%	2 2,7%	5 6,8%	7 9,6%	1,97
6 KOSGEB destekleri ile istihdamımız artmıştır.	31 42,5%	21 28,8%	8 11,0%	6 8,2%	7 9,6%	2,14
7 KOSGEB destekleri ile üretim miktarımız/çeşitliliğimiz artmıştır.	26 35,6%	31 42,5%	2 2,7%	11 15,1%	3 4,1%	2,10
8 KOSGEB destekleri ile işletmemizin fiziksel kapasitesi gelişmiştir.	44 60,3%	15 20,5%	4 5,5%	7 9,6%	3 4,1%	1,77

Araştırmanın 3. bölümünde KOSGEB desteklerinin KOBİ'ler üzerindeki etkileri incelenmeye çalışılmıştır. Tablo 7'de detayları görülen sonuçlara göre; işletmelerin %30,1'i KOSGEB destekleri hakkında bilgi düzeylerinin yeterli olduğunu, %41,1'i KOSGEB destekleri için yapılan tanıtım faaliyetlerini yeterli gördüğünü, %76,7'si KOSGEB desteklerinin finansal yapılarına önemli katkıları olduğunu, %80,8'i gibi yüksek bir oranı KOSGEB desteklerinin rekabet güçlerinin artmasına katkı sağladığını, %68,5'i KOSGEB desteklerinin kısa dönem ödemelerinin yapılmasında önemli katkısı olduğunu, %80,8'i KOSGEB destekleri ile düşük maliyetli finansman ihtiyaçlarının karşılandığını, %71,2'si KOSGEB destekleri ile istihdamlarının arttığını, %78,1'i KOSGEB destekleri ile üretim miktarları/çeşitliliklerinin arttığını, %80,8'i KOSGEB destekleri ile işletmelerin fiziksel kapasitesinin geliştiğini belirtmiştir.

İşletmelerin KOSGEB destekleri hakkındaki görüşleri değerlendirildiğinde; %30,1'i KOSGEB destekleri hakkında yeterli bilgi sahibi olduklarını belirtirken, %50'den fazlası KOSGEB destekleri hakkında bilgi düzeylerinin yetersiz olduğunu beyan etmiştir. KOBİ'lerin bilgi düzeylerinin artırılması ve destekler için yapılan tanıtım faaliyetlerinin artırılması ihtiyacı bulunmaktadır. Kamu kurumları destekleri hakkındaki bilgileri ve tanıtım faaliyetlerini genelde katıldıkları konferans, sempozyum ve toplantılarda yapabilmektedirler. Belirtilen iletişim kanallarına ek olarak, işletmelerin çalışmamızda bilgi almak istedikleri bilgilendirme toplantıları, eğitim ve e-posta yollarının da kullanılmasında fayda görülmektedir.

Çalışmaya katılan işletmelerin %75'inden fazlası KOSGEB desteklerinin finansal yapılarına önemli katkıları olduğunu belirtmişlerdir. KOSGEB desteklerinden en düşük destek oranının %60 olması ve bu oranın destek çeşitlerine göre %100'e kadar çıkmasının sonuçlarının olumlu yansımalarının bu durumu sağladığı düşünülmektedir. Örnek vermek gerekirse, yeni girişimci destek programında işyerini yeni faaliyete almış bir girişimcinin birkaç ay sonra alacağı 3000 ₺ işletme kuruluş desteği ile 15.000 ₺ kuruluş dönemi makine, teçhizat ve ofis donanım hibe desteklerinin işletmenin kırılgan olduğu ilk dönemlerde ciddi bir katkı anlamına geldiği tartışılmazdır.

İşletmelerin %80,8'i desteklerin rekabet güçlerinin artmasına katkı sağladığını belirtmişlerdir. Globalleşen pazarda önemli konumda bulunan KOBİ'lerin artan yerel ve ulusal rakipleri ile mücadele edebilmeleri için desteklenmeleri ve güçlendirilmelerinin KOSGEB vb. kurumlarla sağlanması, KOBİ'lerin büyümelerine ön ayak olacaktır.

İşletmelerin %68,5'i KOSGEB desteklerinin kısa dönem ödemelerinin yapılmasında önemli katkıları olduğunu ve %80,8'i destekler ile düşük maliyetli finansman ihtiyaçlarının karşılandığını belirtmiştir. İşletmelerin kısa vadeli borçlarını zamanında ödeyebilme gücünü gösteren cari rasyolarını düşük tutmaları onlar için hayati öneme sahiptir. Bu sayede işletmeler varlıklarını

devam ettirebilecek ve öz kaynaklar dışında herhangi bir dış finansmana ihtiyaç duyduklarında temin edebileceklerdir. KOSGEB'in son yıllarda %0 veya çok düşük faiz oranlarıyla sağlamış olduğu krediler sayesinde işletmelere düşük maliyetler ile finansman ihtiyaçlarını gidermiş ve kısa dönem ödemelerini gerçekleştirebilmişlerdir. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın (TCMB'nin) 2014 başlarında artan kur baskısı ile %4 oranında artırdığı faiz oranları ile işletmelerin banka yoluyla sağladıkları finansman ihtiyaçlarında maliyetleri artmıştır. KOSGEB ve diğer kurumların bu dönemlerdeki desteklerinin KOBİ'ler için önemi artmıştır.

Araştırma kapsamında görüşülen işletmelerin %71,2'si KOSGEB destekleri ile istihdamlarının arttığını belirtmişlerdir. KOSGEB'in yürütmüş olduğu programlarda proje bazlı desteklerde proje kapsamında istihdam edilecek personeller ile girişimcilik desteği kapsamında işletmede çalışacak personellerin desteklenmesi Türkiye'de işsizlik oranında sondan 2. sırada bulunan Diyarbakır ekonomisi için can damarı oluşturmaktadır. Destekler sayesinde işletmeler ekstra bir personel istihdamının kendilerine getireceği maliyetin bir kısmını KOSGEB aracılığıyla temin etme fırsatı yakalamaktadırlar. Ayrıca, KOSGEB'in sağlamış olduğu nitelikli eleman desteği sayesinde istihdamın daha eğitimli kişiler arasından yapılması sağlanmakta olup ülkemizdeki üniversite mezunu işsizlerin sayısı bir nebze de olsa azaltılmaktadır. Nitelikli eleman istihdam desteği aracılığıyla KOBİ'lere kaliteli ve verimli mal/hizmet üretme fırsatı ile çağın gerektirdiği daha bilimsel ve teknik uygulamalara ulaşma imkânı sağlanmaktadır.

İşletmelerin %78,1'i KOSGEB destekleri ile üretim miktarı veya üretim çeşitliliklerinin arttığını belirtmektedir. KOSGEB'in kurum olarak 2009 yılına kadar sanayi sektörüne hizmet vermesi ve firmaların üretici olmaları yönünde onları bilinçlendirdiği, yönlendirdiği ve desteklediğini bilmekteyiz. KOSGEB uygulama esaslarında da üreticilere öncelik tanınmaktadır. Uygulanan bu politikalar işletmelerin üretim miktarlarının artmasına ve çeşitlenmesine katkı sağlamaktadır.

Araştırmamıza katılan KOBİ'lerin yaklaşık %80,8 gibi çok büyük kısmı KOSGEB destekleri ile işletmelerinin fiziksel kapasitesinin geliştiğini belirtmişlerdir. KOSGEB Diyarbakır HMM'nin sağlamış olduğu makine kredisi sayesinde ildeki çok sayıda işletme uzun zaman planlayıp fakat alamadıkları makineleri almışlardır. Bunun dışında KOSGEB tarafından sağlanan birçok programda makine, teçhizat ve ofis donanımlarına destek verildiğinden, desteklerden faydalanan işletmelerin doğrudan fiziksel kapasiteleri gelişmektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunun bu yönde ihtiyaçlarının olması ve KOSGEB gibi kamu kurumlarından destekleme ile makine alabilecekleri algısının oluşması bu sebeptendir.

Tablo 8: KOSGEB Desteklerinin En Çok Kullanıldığı Alanlar

KOSGEB Desteklerinin En Çok Kullanıldığı Alanlar	Frekans (N)	Yüzde (%)	Kümülatif Oran (%)
Yeni Girişimcilik	22	30,14	30,14
Makine Alımı	13	17,81	47,95
Nitelikli Eleman İstihdamı	14	19,18	67,12
Fuarlara Katılım	6	8,22	75,34
Yurt Dışı İş Gezileri	8	10,96	86,30
Diğer	10	13,70	100,00
Toplam	73	100	

Tablo 8’de araştırma kapsamında incelenen işletmelerin KOSGEB desteklerini en çok kullandıkları alanlar gösterilmiştir. Tabloya göre; işletmelerin %30,14’ü destekleri işletmelerini kurarken ve yeni bir işe girişimde bulurken kullandıklarını, %17,81’i makine alımında, %19,18’i nitelikli eleman istihdamında, %8,22’si fuarlara katılımda, %10,96’sı yurt dışına yapılan iş gezilerinde, kalan %13,70’lik kesim ise diğer alanlarda kullandıklarını belirtmişlerdir. KOSGEB desteklerinin yaklaşık %70’inin 3 alanda kullanıldığı görülmektedir. Buna göre Diyarbakır’daki işletmelerin bu 3 alana yönelik ciddi ihtiyaçlarının olduğu düşünülebilir. Yeni yatırımları teşvik etmek ve bölgedeki KOBİ’lerin gelişiminin sağlanması için özellikle bu 3 alana yönelik hedef ve faaliyetlerin tespit edilmesi ve uygulamaya geçilmesinde fayda sağlanabilir.

Sonuç

KOBİ’lere yönelik kamusal destekler dünya örneklerinde olduğu gibi Türkiye’de de ekonomi politikasının ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Türkiye ekonomisinin temelini oluşturan KOBİ’lerin önemi ülkemizde son yıllarda daha da anlaşılmaya başlanmıştır. Ülkemizde yer alan özel sektör ve sermaye birikiminin görece yetersizliği, bölgesel gelişmişlik farklılıkları, istihdam ve bazı sektörlerin özel olarak desteklenme ihtiyacı nedeniyle; hibe, yardım, teşvik, destek, sübvansiyon ve katkı adları altında devlet otoritesi tarafından uzun zamandır birçok destek verilmekte olup KOSGEB desteklerinin ve rolünün bir arada toplandığı referans bir çalışmanın eksikliği hissedilmektedir. Bu sebeple çalışmamızda, KOSGEB destekleri konusunda KOBİ’lere referans kaynak oluşturacak bir destek haritası oluşturmak, farkındalık yaratmak ve KOSGEB desteklerinden yararlanma düzeylerinin artırılması için önerilerin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Son yıllarda KOSGEB tarafından KOBİ’lere sağlanan destek türlerinde ve miktarlarında önemli derecede artışlar meydana geldiği gibi desteklere ulaşmadaki bürokratik işlemler de eskisine nazaran bir hayli azalmıştır. Bunun doğal sonucu olarak KOBİ’lerin devlet desteklerinden faydalanma düzeyleri artmıştır. Bu desteklerden beklenen faydaların sağlanabilmesi için; hedef grup ve ihtiyaç analizlerinin doğru şekilde yapılması, uygun araçlarla desteklenmiş

programların oluşturulması, uygulamanın düzenli bir şekilde izlenmesi ve gelişmelerin değerlendirilerek tedbirlerin zamanında alınması gerekmektedir. Ayrıca, desteklerin kullanım oranlarının artması KOBİ'ler için olumlu neticeler doğursa da ekonominin genelinde bir değişim yaşanması ve tüm sektörlerde değişimi harekete geçirmek adına *daha çok sayıda KOBİ'ye daha az miktarda destek verilmesi* şeklinde uygulanabilecek alternatif bir modelin hem kamuya hem de ekonomiye daha fazla fayda sağlayabileceği düşünülmektedir.

KOBİ'lerin karşılaştıkları temel sorunların başında finansman sorunları yer almaktadır. Literatürdeki birçok çalışmaya göre işletmelerin neredeyse 1/3'ü karşılaştıkları temel sorunu finansman olarak belirtmişlerdir. Gök (2012), Çelik (2007), Çatal (2007) ve Civil (2008) tarafından yapılan çalışmalar, araştırma kapsamına alınan firmaların büyük bir kısmının finansman sorunlarıyla karşılaştıklarını ortaya koymaktadır. Bu sorunla karşılaşan işletmelere, çözüm için uzun vadeli ve ucuz kredi imkânları sağlanmalı, büyüme ve gelişme için belirtilen desteklerden daha etkin faydalanmaları sağlanmalıdır. Bu sebeple banka dışı destekçi kuruluşların daha aktif rol almaları ve banka kredilerinde istenen teminatların en aza indirilmesi çözüm için önayak olacaktır. KOBİ'lerin finans kaynaklarına ulaşmalarını kolaylaştırıcı destek mekanizmalarının yanı sıra teminat sorunlarına çözüm olarak Kredi Garanti Fonu gibi çeşitli kuruluşların, KOSGEB ile ortaklaşa olarak KOBİ'lerin finansman kaynaklarına ulaşmalarını kolaylaştırıcı adımlar atması gerekmektedir.

Çalışmamızda ortaya çıkan nitelikli eleman sorununa çözüm bulunmalı, işletmelerin daha profesyonel yönetilmeleri için uzman kişilerin istihdam edilmeleri sağlanmalı ve desteklenmelidir. KOSGEB'in sunmuş olduğu Nitelikli Eleman Desteği yaygınlaştırılmalı ve desteğin sadece lisans mezunlarına değil ön lisans mezunlarının istihdamına da verilmesi sağlanarak hedef kitlesi genişletilmelidir. Bu şekilde kalifiye elemanların bölge dışına çıkmamasına olanak sağlanmış olacaktır. Belirtilen eksikliğin dışında KOBİ'lerin finansman, sanayi alanlarındaki yetersizlik, bilgi ve verimli üretim teknolojisi eksikliği, yönetim ve kontrol sistemlerinin etkin kullanılamaması, bilgisayar bilgisi eksikliği ile bunlarla bağlantılı sorunlardan muzdarip oldukları açıktır. Bugün birçok ülkede bu tür eksiklikler farklı boyutlarda yaşansa da Türkiye'de daha çok karşılaşıldığı barizdir. Her işletmenin bir ya da daha fazla sayıda nitelikli eleman istihdam edemeyeceği ve bu sorunları tek başına çözemeyeceği gerçeği göz önünde bulundurularak, işletmelerin profesyonel destek alabilecekleri bir mekanizmanın oluşturulmasında fayda bulunmaktadır. KOSGEB'in uzman personellerinin sayısı artırılarak işletmelerin belirli periyotlarla ziyaret edilmeleri sağlanmalı ve her işletmenin analizi yapılmalıdır. Bu şekilde işletmelerin sorunlarının çözümünde fikir alışverişi sağlanmalı, kurumsallaşma süreçlerini tamamlamaları ve desteklerden daha fazla yararlanabilmeleri için danışmanlık hizmeti verilerek yönlendirilmelidir.

İşletmelerin profesyonel yöneticiler istihdam etmeleri ve yöneticilerin

yetkinlik düzeylerinin artırılması gereklidir. İşletmelerin birçoğunun yöneticilik eğitimi almadan sadece tecrübe ile hareket ettikleri ve genelde işyeri sahibi tarafından yönetildikleri görülmektedir. Bu durum yerine işyeri sahibi de olsa profesyonel yönetim anlayışının hâkim olması için eğitim alması şarttır. Aksi takdirde işletmelerin pek çok fırsatı kaçıracağı ve sorunun temeline ulaşamayacağı açıktır. Büyümek isteyen KOBİ'ler; profesyonel eğitim desteğini ihmal etmemeli ve bunun için bir yönetim takımı oluşturmalıdır. KOSGEB'in bu konudaki eksikliği kapatmak için 2014 yılında faaliyete aldığı KOBİ Kampüs projesinin başarılı olması son derece önemlidir.

KOSGEB tarafından sağlanan desteklerin miktarı ve sayısının bilinmesine karşın etkinliğinin ölçülmesi zordur. Destek programlarının derinliği, KOBİ'lerde homojen bir dağılımın olmaması, kayıtlı olmayan faaliyet ve iş alanlarının olması ile bazı büyük sektörlerin destek mekanizması dışında kalması istatistikî verilerin sağlıklı olmasını engellemektedir. Fakat kamunun otoritesi göz önünde bulundurularak desteklerin etkinliğinin ölçümü mümkün olduğu kadar sağlanmalı ve destekler daha etkin kanallara yönlendirilmelidir.

Büyük oranda mikro ölçek seviyesinde faaliyet gösteren KOBİ'ler ölçek ekonomisinin avantajlarından yoksundur. Küçük hacimli ve düzensiz girdi siparişleri nedeniyle tedarikte kalite standardı ve iskonto sağlayamamakta, aynı şekilde pazarlama aşamasında da küçük hacimli iş paketleri nedeniyle maliyet dezavantajı ile karşılaşmaktadırlar. Tasarım, Ar-Ge ve bilgi teknolojileri alanlarındaki nitelikli insan kaynağı maliyetini, bu ihtiyacın zorunluluk arz ettiği dönemlerin sürekli olmaması nedeniyle üstlenmekten imtina etmektedirler. Bu nedenlerle, KOBİ'lerin tedarik, Ar-Ge, tasarım ve pazarlama amaçlı işbirlikleri için bir araya gelmeleri gerekmektedir (2011-2013 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı, 2011). KOSGEB İşbirliği-Güçbirliği ve Ar-Ge Destek Programları yaygınlaştırılmalıdır.

Araştırma esnasında görüşülen KOBİ'lerden alınan geribildirimlere göre, desteklerin yeterince bilinmediği ortaya çıkmıştır. Bunun yanında desteklerin sadece belirli bir kesim tarafından kullanıldığı/kullanılabileceği düşüncesi bir kısım işletmede hâkimdir. Bu yanılmanın kırılması için kamu otoritesi tarafından yerel ve ulusal basın yolu ile destekler ve yararlanma koşullarının kısaca anlatılmasında, TV ve gazete reklamları yapılmasında fayda görülmektedir. Bu politika ile desteklerin daha geniş bir alana yayılması ve daha fazla sayıda KOBİ'nin istifade etmesi sağlanmalıdır.

Araştırmaya katılan işletmelerde büyüklük ölçütü olarak çalışan sayısı dikkate alınır, işletmelerin çoğunluğunun mikro işletme vasfı taşıdığı, kayıt dışı faaliyet gösterdiği ve henüz kurumsallaşma sürecinin başında veya kurumsallaşmayı ihtiyaç olarak görmedikleri söylenebilir. İşletmeler; stratejik planlama, insan kaynakları uygulamaları, genel yönetim, finansman ve kurumsallaşma sürecine ilişkin konularda nitelikli eğitim ve danışmanlık hizmetleri almalıdır. Yöneticilerinin kurumsallaşma konusundaki bilgi açığı, Ticaret ve Sanayi Odası, Kalkınma Ajansı, Üniversite ve diğer sivil toplum

örgütleri tarafından düzenlenecek eğitimlerle giderilmelidir. KOSGEB tarafından işletmelerde kurumsallaşmayı hızlandıracak ve finansman kaynaklarına erişimi kapsayacak konularda toplantılar ve çalıştaylar düzenlenmelidir. Bunun yanında, destekler de bu süreci destekleyecek şekilde yapılandırılmalıdır. Belirtilen uygulamalar başarıya ulaşırsa kayıt dışı ekonomi oranı azalacak ve işletmeler aynı zamanda kayıt altına da alınmış olacaklardır.

KOBİ'lere yönelik faaliyette bulunan kurum ve kuruluşlar (Bakanlıklar, KOSGEB, Kalkınma Ajansları, KGF, Eximbank vb) arasında işbirliği sağlanmalı ve işbirliği sonucunda birbirini destekleyen kamu destek mekanizmaları oluşturulmalıdır. Bu sayede desteklerin daha etkin ve yaygın dağılımı sağlanabilecek, amaç ve ihtiyaca yönelik destekler geliştirilebilecektir. Ülkemizde KOBİ'lere sağlanan desteklerin bir bütün olarak tek bir merkezden yönetilmesini kontrol altına alacak ve KOBİ politikasını millileştirecek, koordine edecek bir kurumun olmasında fayda bulunmaktadır. Bu kurum bir KOBİ Bakanlığı olabileceği gibi ulusal olarak bu görevi yürütecek KOSGEB gibi kurumlar da olabilir.

KOBİ'lerin mali piyasalara erişim imkânlarının iyileştirilmesi, risk sermayesi olanaklarının geliştirilmesi ve KOBİ'lere menkul kıymetler piyasalarına erişim imkânının sunulması uzun vadeli KOBİ politikaları arasında olmalıdır. KOSGEB'in bu amaca yönelik olarak oluşturduğu Gelişen İşletmeler Piyasası Kobi Destek Programı'nın etkinliğinin artırılması gerekmektedir.

Ülkenin 2023 yılındaki 500 Milyar \$ ihracat hedefinin yakalanabilmesi için katma değeri yüksek ürünlerin üretilmesi gerekmektedir. Bu sebeple; özellikle ulaşım, telekomünikasyon ve enerji alanlarında modern alt yapı ağlarının kurulması sağlanarak bu alandaki KOBİ'lerin sayısı artırılmalıdır. KOSGEB'in bu alanlardaki rekabet politikası başta olmak üzere genel olarak rekabet politikası güçlendirilmesi için çalışmalar yapması, tekelin yıkılmasını ve piyasaya yeni oyuncuların girmesini sağlanmalıdır. KOBİ'lerin bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma kapasitelerini güçlendirmeye yönelik adımlar atılmalıdır.

Anketlerin ulaştırıldığı işletmeler KOSGEB desteklerinden faydalanan veya faydalanmayanlar şeklinde genel bir kitle olmuştur. Çalışmalar yapılırken KOSGEB personeli olduğum bilgisinin verilmesi, işletme yetkililerinin anket sorularına cevap verirken işletmeleri olduğundan daha farklı gösterme ve genelde aile üyesi olan yöneticiler tarafından anketler doldurulduğundan, kendilerini başarılı gösterme eğilimi içerisine girdikleri gözlemlenmiştir. Bu nedenle ankette yer alan bazı unsurlara, işletmede yer almadığı ya da kısmen uygulandığı durumlarda da olumlu cevaplar verildiği kanaati uyanmıştır.

Diyarbakır sanayi kesimi özelinde ise, firmaların önemli bir kısmı hemşehrilik duygusu ve istihdam yaratma arzusu gibi duygusal nedenlerden dolayı illerine yatırım yapma kararı alırken, diğer bir önemli kısmı da bölgede yaşanan istikrarsız politik ortam ve sonucunda oluşan olumsuz imajdan dolayı

illerine yatırım yapma kararı almaktan kaçınmaktadırlar (Özdas, 2009). Diyarbakır'ın Türkiye'nin **11. büyük kenti** olmasına karşın **sosyo-ekonomik performansı** ve buna paralel olarak **istihdam olanakları** yetersiz kalmaktadır. Sanayi alanında uzun yıllar eğitimsizlik, terör ve genel ekonomiden kaynaklanan istikrarsızlıklar nedeniyle kendi potansiyelini kullanamamış ve gelişme bakımından olması gereken düzeyin gerisinde kalmıştır. Yeni teşvik sistemi ve kamu destek mekanizmaları ile ciddi miktarlarda yatırım talepleri gelmekte; ancak Diyarbakır sanayi alt yapısının yetersiz olması ve uygun yatırım yeri sağlanamadığı için taleplere cevap verilememekte ve yatırım fırsatları kaybedilebilmektedir. Sanayinin hızla geliştiği ve yatırım taleplerine cevap verilebilmesi için sanayi altyapısının geliştirilmesi ve ivedilikle yeni organize sanayi alanlarının oluşturulması gerekmektedir.

KOSGEB, destek veren diğer kamu kurumları ile işletmelerin bağlı buldukları Oda ve STK'lar tarafından bilgilendirilen firmaların büyük bir kısmı, destek mekanizmalarından yararlanırken ciddi bir yönlendirme ve bilgilendirilme ihtiyacı hissetmektedir. İşletmelerin bir kısmı desteklerden faydalanırken büyük bir kısmı sadece fikir sahibi olup uygulamada destek sürecini takip edecek nitelikli personellerinin ve bilgilerinin olmayışından yakınmaktadırlar. Aynı zamanda işletmelerin büyük bir kısmı destek süreçlerinin bürokratik işlemlerinin fazlalığına dikkat çekmektedir. İşletmelerin, sürecin yeterince bilinmemesinden kaynaklı olarak ön yargılı oldukları düşünülmektedir. Kamunun yeni dönemde sadece bir dilekçe veya talep formu ile işletmeleri desteklerden faydalandıramayacağı aşikârdır. Özellikle 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile kamu kaynaklarının daha etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını benimseyen bir anlayışla destek mekanizmalarının katma değeri yüksek, projelendirilmiş fikirlere kullanılacağı açıktır. İşletmelerin destek sürecinde yakın takip edilmeleri ve yönlendirilmeleri ön yargıyı azaltacak ve süreci işletmeler lehine sonuçlandıracaktır. Bunun yanında, destek mevzuatlarının daha basit hale getirilerek işletmelerin anlayabilecekleri bir dille hazırlanması ve sadece işletmelerin hazırlayabileceği belgelerin talep edileceği bir konuma getirilmesinin yararlı olabileceği düşünülmektedir.

KOBİ'ler ekonomik ve sosyal kalkınmanın önemli bir unsurunu oluşturmaktadır. Bu niteliklerinden dolayı KOBİ'lerin geliştirilmesine ilişkin ulusal politikalar ve araçların etkin şekilde çalışması ve rekabet gücünü etkileyen makro ortamın KOBİ ihtiyaçlarına duyarlı hale getirilmesi son derece önemlidir. KOBİ'lerin rekabet gücünün artırılabilmesi amacıyla etkin ve erişilebilir bir destekleme sisteminin oluşturulması gerekmektedir. Bu sayede, bugünün küçük işletmelerinden, sadece öz kaynakları ile değil aynı zamanda KOSGEB desteklerinden de faydalanarak; yönetimin, pazarlamanın, üretimin her alanında bilimsel teknikleri kullanan, güçlü bir finansal yapıya sahip ve yarının büyük ve rekabetçi işletmelerini yaratmak mümkün olabilir.

Kaynakça

- Akgemci, T. (2001). KOBİ'lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler, KOSGEB Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, Haziran 2001, Ankara, <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Yayinlar.aspx?ref=9&refContent=33>, (17/01/2014).
- Cansız, M. (2008). Türkiye'de KOBİ'ler ve KOSGEB, Ankara, Devlet Planlama Teşkilatı, Uzmanlık Tezi.
- Civil, B. (2008) KOBİ'lerin Finansal Sorunlarının Çözümünde Risk Sermayesi Finansman Modeli ve Trabzon İlinde Bir Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon: KTÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 162.
- Çatal, M. F. (2007). Bölgesel Kalkınmada Küçük ve Orta Boy İşletmelerin (KOBİ) Rolü, Erzurum: AÜ, Erzurum MYO. İktisadi ve İdari Programlar Ana Bilim Dalı, 333-352.
- Çelik, İ. (2007). Basel II Bağlamında KOBİ'lerin Finansman Sorunları: Tekstil Sektöründe Bir Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta: SDÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğangül, Ç. (2012). Özel Sektöre Yönelik Devlet Destekleri ve Gaziantep'teki İşletmeler Üzerine Bir Uygulama, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: GÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erbaş, G. (2012). KOBİ Niteliğindeki Aile İşletmelerinde Kurumsallaşma ve Diyarbakır İlinde Faaliyet Gösteren KOBİ Niteliğindeki Aile İşletmelerinin Kurumsallaşma Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, KOBİ Uzmanlık Tezi, KOSGEB, Diyarbakır.
- Gök, R. (2012). Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (KOBİ'lerin) Finansman Sorunlarının Çözümünde Kredi Garanti Fonu Uygulaması: Diyarbakır İli Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır: DÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karacadağ Kalkınma Ajansı. (2013). TRC2 (Diyarbakır-Şanlıurfa) Bölgesi, 2014-2023 Bölge Planı, Mevcut Durum Analizi, Temmuz, Diyarbakır.
- Karacadağ Kalkınma Ajansı. (2013). İstatistiklerle Şanlıurfa-Diyarbakır 2013, Diyarbakır.
- KOSGEB. (2000). Dünya'da ve Türkiye'de KOBİ Tanımları, KOSGEB Yayını, Ankara.
- KOSGEB. (2011). KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı (2011-2013), Nisan, Ankara.
- Özdaş, Y. (2009). Türkiye'de Uygulanan Yatırım Teşvikleri ve Diyarbakır Bölgesinde Bir Araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: ÇÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, S., Ersöz H.Y. ve Sarıoğlu İ. (2006). İşsizlik Sorununun Çözümünde KOBİ'lerin Desteklenmesi, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın No: 2006-45, İstanbul.
- Özgener, Ş. (2003). Büyüme Sürecindeki KOBİ'lerin Yönetim Ve Organizasyon Sorunları: Nevşehir Un Sanayii Örneği, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, İİBF Dergisi, Sayı:20, Ocak-Haziran 2003, 133-161.
- Resmî Gazete. (2012). 2012/4778 sayılı Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik, 4 Kasım 2012, Sayı:28457.
- Sarıkahya, M. (2012). Mobilya Endüstrisinde KOBİ'lere Verilen Devlet Desteklerinin Firmalar Üzerindeki Etkileri (Ankara Örneği), Politeknik Dergisi. Cilt:15 Sayı:

- 4,177-183,
<http://www.politeknik.gazi.edu.tr/index.php/PLT/article/viewFile/494/486>,
(16/02/2014).
- Temel, H., Ekinci R., Emhan A., Mete M. ve Aksoy C. (2013) Diyarbakır İli Sanayi Profiline Oluşturulması, Karacadağ Kalkınma Ajansı:Trc2/13/DFD/0019, Kasım, Diyarbakır.
- TESK. (1998). Avrupa Topluluğuna Giriş Aşamasında Türk Küçük İşletmelerinin Durumu, Karşılaşacakları Sorunlar ve Çözüm Yolları, No: 11, TESK Yayınları, Ankara, 14.
- TÜİK Haber Bülteni. (2009). Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri 2009, sayı 10716,05/10/2011, Yayın No: 3672, Ankara.
- Türköz, P. (2008). KOBİ'lerin Finansman Sorunları ve Bankaların KOBİ'lere yaklaşımı: Isparta Alan Araştırması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta: SDÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı.
- Yonar, Ö. (2003). KOBİ'lerin Dünya Ekonomisindeki Yeri. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu,
http://www.usak.org.tr/analiz_det.php?id=17&cat=365365939#.UzqSrPl_vZ0.
- <http://www.dtso.org.tr/>, (2014). Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası (DTSO), (13/01/2014).
- <http://www.kosgeb.gov.tr/>, (2014). Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), (23/11/2013).
- <http://www.tuik.gov.tr/>, (2013). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (23/12/2013).

